

TABULKA 8 | Zajištění personální podpory pro práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v navštívených školách⁶⁴

Škola	Odhadovaný podíl sociálně znevýhodněných žáků školy v %	Podíl žáků s příznými PO s NFN v % (jakýkoliv typ znevýhodnění)	Počet asistentů pedagoga (přepočet na plný úvazek) na 1 000 žáků školy	Počet školních psychologů (přepočet na plný úvazek) na 1 000 žáků školy	Počet školních spec. pedagogů (přep. na plný úvazek) na 1 000 žáků školy	Podíl nequalifikovaných pedagogů v %
Škola A	53,0	4,7	16,8	0,0	0,0	9,2
Škola B	30,0	7,4	9,7	0,0	1,3	0,0
Škola C	50,0	17,6	0,0	0,0	3,5	13,3
Škola D	100,0	5,0	13,8	0,0	0,0	7,7
Škola E	15,0	7,9	16,0	0,8	1,6	1,9
Škola F	7,0	13,3	29,0	1,4	6,1	7,4
Škola G	15,0	12,6	14,9	0,0	3,6	23,1
Škola H	50,0	16,6	20,8	0,0	2,9	41,2
Škola I	23,0	15,3	6,3	0,0	2,6	0,0
Škola J	33,0	13,3	44,2	0,0	0,0	0,0
Průměr ČR		6,8	11,1	0,4	0,6	7,0

Zajištění personální podpory je různorodé, jak na základě údajů dostupných v rámci resortního výkaznictví ukazuje tabulka na příkladu zajištění asistentů pedagoga, školního psychologa a školního speciálního pedagoga. Je výsledkem preferované školní strategie a zdatnosti vedení škol v obstarávání potřebných pracovníků a zajištění finančních zdrojů.

5.3 Využívání podpurných opatření

Pracovníci navštívených škol uváděli, že se pro práci se sociálně znevýhodněnými žáky daří využívat spolupráci se školskými poradenskými zařízeními. Pracovníci těchto zařízení v případě potřeby konzultují obtíže i telefonicky, jsou ochotni přijít se podívat přímo do hodin, provádět vyšetření žáků přímo ve škole nebo se dostavit na schůzky s rodiči. Závažné problémy jsou poradenská zařízení schopna řešit relativně rychle. U převážně uváděné dobré spolupráce se vyskytují výjimky, např. v případě, kdy bylo poradenské pracoviště podle posouzení ředitele přetížené a problémy neřešilo dostatečně rychle, popř. neposkytovalo metodickou pomoc přímo ve škole.

V některých případech se školy setkávají s tím, že rodiče žáků s potřebou vyšetření v poradenském zařízení nejsou ochotni spolupracovat. V těchto případech lze situaci usnadnit tím, že jsou vyšetření žáků prováděna přímo ve školách, popřípadě pracovníci školy žáky společně s rodiči na vyšetření v poradnách doprovázejí. Prostředníkem mezi školou a poradenským zařízením se mohou stát např. školní asistenti. V jednom případě na zajištění vyšetření žáků spolupracovala také nezisková organizace. Některé školy uváděly, že považují svoji spolupráci s poradenskými zařízeními za nadstandardní právě díky tomu, že vzdělávají žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí, a poradenská zařízení jim vycházejí vstříc vyšetřováním žáků přímo ve škole.

Podpurná opatření jsou v navštívených školách u sociálně znevýhodněných žáků využívána hlavně pro asistenty pedagoga, pedagogické intervence a předměty speciálně pedagogické péče. Především širší možnost využití těchto konkrétních podpurných opatření je považována za zásadní přínos novelizované vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Sledováno bylo také využití kompenzačních pomůcek, využití speciálního pedagoga a dalšího učitele ve třídě.

Školy se na poradenská zařízení neobracejí primárně kvůli sociálnímu znevýhodnění žáků, ale kvůli jejich vzdělávacím či výchovným obtížím. Odlišné kulturní a životní podmínky se tak někdy stávají součástí širší diagnózy žáka. Pracovníci škol upozorňovali na případy, kdy rodiče nesouhlasí s tím, aby sociální znevýhodnění bylo uváděnou součástí diagnózy.⁶⁵ Sociální znevýhodnění je proto podchyceno spoluprací s poradenským zařízením jen u menší části případů.

⁶⁴ Včetně škol zahrnutých do pilotního šetření. Referenční údaj průměr pro ČR zahrnuje běžné plně organizované ZŠ (2 435 škol). Údaje podle výkazu M 3 o základní škole a R 13 o ředitelství škol podle stavu k 30. 9. 2019.

⁶⁵ Specifickým případem může být apriorní požadavek na vyšetření romských žáků a jeho rozpačité vnímání rodiči, jak ho popisuje Dana Moree ve studii Cesty romských žáků ke vzdělávání: Dopady inkluzivní reformy, Nadace OSF 2019, str. 21 (dostupné na <https://osf.cz/>).